

HOMERI – ILIADA

Ritregim i lirë në prozë i këngës së parë nga Alessandro Baricco

Krizejda

Gjithçka nisi në një ditë dhune.

Kishte nëntë vjet që Akejtë patën rrethuar Trojën: shpesh kishin nevojë për ushqime a kafshë a gra, e atëherë linin rrethimin e shkonin për të siguruar atë që donin duke plaçkitur qytetet e afërta. Atë ditë e pati radhën Teba, qyteti im. Na morën gjithçka dhe e çuan tek anijet e tyre.

Mes grave që rrëmbyen isha edhe unë. Isha e bukur: kur në fushimin e tyre princat akej ndanë plaçkën, Agamemnoni më pa e më deshi për vete. Ishte mbreti i mbretërve, komandanti i tërë Akejve: më çoi në shatorren e tij, e në shtratin e tij. Kishte një grua, në atdhe, quhej Klitemnestra. Ai e donte. Atë ditë më pa, e më deshi për vete.

Por disa ditë më vonë, arriti në fushim babai im. Quhej Kriz, ishte prift i Apollit. Ishte plak. Solli dhurata të shkëlqyera dhe në shkëmbim u kërkoi Akejve që të më lironin. E thashë: ishte plak dhe ishte prift i Apollit: të gjithë princat akej, mbasi e panë dhe e dëgjuan, u shprehën për pranimin e shpërblimit dhe për nderimin e figurës fisnike që kishte ardhur për t'iu lutur. Vetëm njëri nga ata nuk ysht: Agamemnoni. U çua dhe në mënyrë mizore u lëshua kundër babait tim duke i thënë: „Zhduku, plak, e mos u duk kurrë më. Unë nuk do ta liroj bijën tënde: do të mplaket

në Arg, në shtëpinë time, larg prej atdheut të saj, duke punuar në avlëmend e duke ndarë shtratin me mua. Tashti largohu, nëse do të shpëtosh lëkurën“.

I frikësuar, babai im u bind. U largua në heshtje, e u zhduk kah bregu i detit, do të thuhej në zhurmën e detit. Atëherë, papritmas, ndodhi që vdekje e dhimbje të derdheshin përmbi Akejtë. Për nëntë ditë, shumë shigjeta vranë njerëz e kafshë dhe turrat e druve të të vdekurve vezullonin pandërprerje. Ditën e dhjetë Akili thirri ushtrinë në një kuvend. Përpara të gjithëve tha: „Nëse vazhdon kështu, për t'i shpëtuar vdekjes do të detyrohemi t'u hipim anijeve tona e të kthehemi në shtëpi. Le të pyesim një profet, një shortar, apo ndonjë prift që din të na sqarojë mbi atë që është duke ndodhur e që mund të na çlirojë nga ky ndëshkim“.

Atëherë u ngrit Kalkanti, që ishte më i famshmi ndër shortarët. Dinte gjërat që ishin, që janë, e që do të jenë. Ishte burrë i urtë. Tha: „Ti do të dish shkakun e gjithë kësaj, Akil, e unë do të ta them. Por ti betohu që do të më mbrosh, sepse ajo që do të them mund të cenojë një burrë që ka pushtet mbi të gjithë Akejtë e të cilit të gjithë Akejtë i binden. Unë rrezikoj jetën time: ti m'u beto se do të më mbrosh“.

Akili iu përgjigj se nuk duhej të kishte frikë, ndaj le të thoshte atë që dinte. Tha: „Për sa kohë që unë të jem gjallë askush mes Akejve nuk do guxojë të vërë dorë mbi ty. Askush. As Agamemnoni“.

Atëherë shortari mori guxim e tha: „Kur kemi lënduar atë plak, dhimbja ka rënë përmbi ne. Agamemnoni ka refuzuar shkëmbimin dhe nuk e ka liruar të bijën e Krizit: e dhimbja ka rënë përmbi ne. Ka vetëm një mënyrë për ta shmangur: duke i rikthyer Krizit atë vajzë me sy të ndritshëm përpara se të jetë tepër vonë“. Kështu foli e mandej u ul.

Atëherë Agamemnoni u çua me shpirtin e mbushur përplot me tërbim të zi dhe me sytë e përndezur nga shkrepitja të zjarrta. Vështroi me urrejtje Kalkantin e tha: „Profet ogurzi, ti kurrë nuk ke profeci të mira për mua, vetëm të keqen të pëlqen të parashikosh, të mirën kurrë. E tashti do të më lësh edhe pa Krizejdën, që më është më e dashur se vetë gruaja ime, Klitemnestra, e që mund të matet me të për nga bukuria, zgjuarsia e fisnikëria e shpirtit. Duhet ta rikthej? Do ta bëj, sepse dua që ushtria të shpëtojë. Do ta bëj, nëse kështu duhet të ndodhë. Por më përgatisni menjëherë një dhuratë që të mund ta zëvendësoj atë, sepse nuk është e drejtë që vetëm unë mes tërë Akejve, të mbetem pa plaçkë. Dua një tjetër dhuratë për mua“.

Atëherë Akili tha: „Si mund të ta gjejmë një dhuratë, Agamemnon? E tërë plaçka është ndarë tashmë, nuk është e drejtë të rikthehemi pas e të rindajmë gjithçka nga e para. Riktheje vajzën e do të të paguajmë tre-katër herë më shumë kur të pushtojmë Iljonin.“

Agamemnoni tundi kryet. „Nuk më mashtron dot, Akil. Ti do që ta mbash plaçkën tënde e të më lësh mua pa gjë. Jo, unë do ta rikthej atë vajzë e mandej do të vij e të marr atë që do të më pëlqejë, e ndoshta do t'ia marr Ajaksit, ose Uliksit, e ndoshta do të ta marr edhe ty.“

Akili e vështroi me urrejtje: „Njeri i pafytyrë e lakmitar“, tha „E e ti mëton që Akejtë të të ndjekin në betejë? Nuk kam ardhur këtu për të luftuar Trojanët, ata nuk më kanë bërë asgjë. Nuk më kanë vjedhur as buajt e as kuajt, nuk më kanë

shkatërruar të mbjellat: male plot me hije ndajnë tokën time prej tyre, dhe një det shungullues. Vetëm për të ardhur mbas teje ndodhem këtu, njeri i paturp, për të mbrojtur nderin e Menelaut e tëndin. E ti, dobiç, fytyrëqen, as që do t'ia dish dhe kërcënon se do të më marrësh edhe plaçkën për të cilën kam vuajtur aq shumë? Jo, është më mirë që unë të kthehem në shtëpi, sesa të rri këtu e të shnderohem e të luftoj për të të siguruar ty thesare e pasuri“.

Atëherë Agamemnoni u përgjigj: „Qërohu, nëse dëshiron, nuk jam unë ai që ka për të t'u lutur që të rrish. Të tjerë burra do shquhen përbri meje. Ti nuk më pëlqen, Akil: ty t'i ka ënda kacafytjet, përleshje, luftën. Je i fortë, është e vërtetë, por kjo nuk është merita jote. Mund të kthehesh e të mbretërosh në shtëpinë tënde, nuk dua t'ia di fare për ty, e nuk kam frikë nga zemërimi yt. Përkundrazi, po të them këtë: do t'ia rikthej Krizejdën tek babai i saj, me anijen time, me njerëzit e mi. Por mandej do vij unë vetë tek shatorrja jote e do të marr Brizejdën e bukur, plaçkën tënde, që ti ta kuptosh se kush është më i forti e që të gjithë të mësojnë të kenë frikë prej meje“.

Kështu tha. E ishte sikur ta kish goditur Akilin drejt e në zemër. Aq sa biri i Peleut u mat të zhvishte shpatën e sigurisht do ta kishte vrrarë Agamemnonin nëse në çastin e fundit nuk do kish mundur ta përmbante tërbimin e tij e ta ndalte dorën mbi dorëzën e argjendtë të shpatës. Vështroi Agamemnonin, e plot zemërim i tha:

„Fytyrëqen, zemëdré, njeri i ulët. Unë betohem mbi këtë skeptër që do vijë dita kur Akejtë, të gjithë, do ta vajtojnë mungesën time. Kur të bien nën goditjet e Hektorit, atëherë do të ta vajtojnë mungesën time. E ti do të vuash për ta, por nuk do mund të bësh asgjë. Vetëm do mund të kujtohesh për lëndimin që i ke bërë më të fortit të Akejve e do çmendesh nga pendimi dhe zemërimi. Do të vijë ajo ditë, Agamemnon. Unë të betohem“.

Kështu tha dhe përplasi përtokë skeptrin e stolisur me tokëza prej ari. Kur kuvendi u shpërnda, Agamemnoni urdhëroi të lëshohej në det një nga anijet e tij, caktoi njëzet burra e ia dha komandën Uliksit, dinakut. Mandej erdhi tek unë, më zuri për dore e më shoqëroi tek anija. „Krizejdë e bukur“, tha. Dhe lejoi që unë të kthehesha tek babai e në tokën time. Mbeti aty, në breg, duke parë anijen që u nis.

Kur e pa të zhdukej në horizont thirri dy shqytarë prej atyre që ishin më besnikë ndaj tij dhe i urdhëroi të shkonin në shatorren e Akilit, të merrnin përdore Brizejdën e t'ia sillnin. U tha atyre: „Nëse Akili do refuzojë t'jua japë, u thuaj se atëherë do shkoj unë ta marr, e atëherë ka për të qenë më keq për të“. Dy skudierët quheshin Taltib dhe Euribat. U përrudhën prishaqejfas përgjatë bregut të detit e më në fund arritën në sheshfushimin e Mirmidonëve. E gjetën Akilin të ulur ndanë shatorres së tij dhe anijes së zezë. Ndaluan kundruall tij e nuk thanë asgjë, sepse ndjenin respekt e frikë për atë mbret. Atëherë ishte ai që foli.

„Afrohuni“, tha. „Nuk jeni ju fajtorë për këtë, por Agamemnoni. Afrohuni e mos kini frikë prej meje.“ Mandej thirri Patroklin dhe i tha të sillte Brizejdën e t'ia dorëzonte dy shqytarëve që ta merrnin me vete. „Juve ju kam dëshmitarë“, tha duke i vështruar, „Agamemnoni është i çmendur. Nuk mendon për atë që do ndodhë, nuk mendon se ka për të patur nevojë për mua që t'i mbrojnë Akejtë dhe anijet e tyre, nuk

do t'ia dijë fare për të shkuarën e të ardhmen. Juve ju kam dëshmitarë, ai njeri është i çmendur.“

Dy shqytarët u vunë për udhë, duke u ngjitur në monopatin mes anijeve të shpejta të Akejve, të zvarritura në tokë të thatë. Mbrapa tyre ecte Brizejda. Ashtu e bukur, ecte e trishtuar dhe me gjysmë zemre.

Akili i pa të largoheshin. E atëherë shkoi të ulej, i vetmuar, në bregun e detit të zbardhur nga shkuma, e shpërtheu në vaj, duke pasur përballë atë hapësirë të pafundme. Ishte zot i luftës dhe tmerri i çdo Trojani. Por shpërtheu në lot dhe porsi një fëmijë filloi të thërriste emrin e së ëmës. Që prej së largu, ajo erdhi atëherë dhe iu shfaq. U ul ndanë tij e filloi ta ledhatonte. Nën zë, e thirri në emër. „Biri im, përse të kam sjellë në këtë botë, unë, nënë fatkeqe? Jeta jote ka për të qenë e shkurtër, sikur ti së paku të mundeshe ta kaloje pa lot e pa dhimbje...“ Akili e pyeti: „A mund të më shpëtosh, ti, nënë?, a mundesh? Por e ëma i tha vetëm „Dëgjomë: rri këtu pranë anijeve, e mos shko më në betejë. Rri pa lëvizur në zemërimin tënd ndaj Akejve e mos iu dorëzo dëshirës sate për luftë. Unë të them: një ditë do të të afrojnë dhurata të shkëlqyera e do të të japin tre herë më shumë, për lëndimin që ke pësuar“. Mandej u zhduk, e Akili mbeti aty, i vetëm: shpirti i tij ishte përplot me zemërim për padrejtësinë që kish pësuar. E zemra po i tretej nga malli për ulërimën e betejave dhe për trazirën e luftës.

Unë e pashë sërish qytetin tim kur anija, e drejtuar nga Uliksi hyri në skelë. Ulën velat, mandej u afruan me rrema tek kalata. Hodhën spirancat dhe e lidhën kiçin me litarë. Së pari shkarkuan kafshët që do sakrifkoheshin për Apollin. Mandej Uliksi më zuri nga dora dhe më zbriti në tokë. Më priu deri tek altari i Apollit, ku më priste babai im. Më lejoi të largohesha, e babai im më shtrëngoi në krahë i mallëngjyer nga gëzimi.

Uliksi dhe të tijtë e kaluan natën pranë anijes së tyre. Në agim ngritën velat në erë dhe u nisën. Pashë anijen tek rendte e lehtë, me dallgët që gurgullonte me shkurme përreth saj. E pashë të zdukej në horizont. Mund ta merrnin me mend se si ishte mandej jeta ime? Herë mbas here shoh ëndërr pluhur, armë, pasuri e heronj të rinj. Është përherë i njëjti vend, në breg të detit. Ka aromë gjaku e njerëzish. Unë jetoj atje, dhe mbreti i mbretërve çon dëm jetën e tij e të njerëzve të tij, për mua: për bukurinë time e për hijeshinë time. Kur zgjohem shoh babanë tim, pranë meje. Më ledhaton e më thotë: gjithçka mori fund, bija ime. Fli. Gjithçka mori fund.

Përktheu: Shpëtim Kelmendi

burimi: <http://www.mnvr.org/iliada-krizejda/>